

Nr 358.

Av herr **Hedlund** i Rådombeslut, om utredning rörande pensionering av företagare och anställda inom jordbruk med binärningar, hantverk, småindustri och detaljhandel.

Folkpensionsreformen har medfört en väsentlig förbättring av de gamlas försörjning på ålderdomen. Emellertid torde även de nya och högre folkpensionerna inte vara tillräckliga för att trygga rimliga levnadsvillkor för de gamla. Inkomster behövas utöver vad folkpensionerna ge antingen i form av egna sparmedel eller tjänstepensioner.

Tjänstepensioneringen har under senare år fått en allt större omfattning. Det gäller i första hand tjänstemän och arbetare i statens och kommunernas tjänst. Denna kategori anställda är numera befriad från avgifter för sin tjänstepensionering. Vidare äro statens och kommunernas tjänstepensioner indexreglerade och sålunda garanterade sitt realvärde. Denna förmån är utomordentligt betydelsefull i tider med ständigt fortskridande försämring av penningvärdet.

Även de i enskild tjänst anställda ha i stor utsträckning tillförsäkrats tjänstepensioner. Härtill har bidragit den uppfattningen, att pensionen är att betrakta som uppskjuten lön. Pensioneringen av i enskild tjänst anställda har främst omfattat tjänstemännen. Det bör dock framhållas, att tjänstepensioneringen utsträckts även till rätt betydande arbetargrupper. Detta har i viss mån skett för att fastare knyta arbetarstammen till företagen och begränsa överrörligheten på arbetsmarknaden. På senare tid ha allt starkare krav framkommit på fackföreningshåll, att också arbetarna skola erhålla tjänstepension, när de vid inträde i pensionsåldern lämna sitt arbete. Det torde knappast råda någon tvekan om att dessa krav komma att förr eller senare bifallas.

Arbetsgivarnas inställning till tjänstepensioneringen kan sägas vara avvaktande i väntan på förslag från 1947 års pensionsutredning. Denna utredning, som haft åtskilliga föregångare, har i uppdrag att föreslå åtgärder för att främja en mera allmän pensionering av tjänstemän och kroppsarbetare i enskild tjänst. Enligt direktiven bör bland annat tjänstepensio-

neringen utformas så, att arbetstagaren tillförsäkras skäliga pensionsförmåner med hänsyn till hans ställning och levnadsvillkor i övrigt. Vidare skall utredningen undersöka i vad mån det är möjligt att ordna pensioneringen så, att kompensation utgår för höjda levnadskostnader.

Man får således räkna med att tjänstepensioneringen blir allmän för stora grupper av tjänstemän och arbetare inom inte alltför avlägsen framtid. En utveckling i denna riktning finna vi för vår del förenlig med strävandena mot större social trygghet. Men den frågan hur andra stora folkgrupper såsom jordbrukare, fiskare, hantverkare och handelsidkare och deras anställda skola beredas motsvarande förmåner kan inte längre lämnas obeaktad. Dessa grupper få vara med och betala övrigas tjänstepensioner både genom beskattningen och genom en prissättning på produkterna, som icke medger avsättningar till pensioner. Det kan knappast bestridas, att tjänstepensionerna utgå ur folkhushållets gemensamma resurser. Detta är alldeles uppenbart beträffande pensionerna till i statens och kommunernas tjänst anställda, vilka finansieras av skattemedel. Men samma resonemang gäller för övriga kategorier anställda som erhålla tjänstepension. De grupper som äro tillförsäkrade tjänstepension få en större andel av nationalinkomsten än andra grupper, som trots att de göra lika betydelsefulla insatser för landets försörjning inte äro tillförsäkrade dylika förmåner. För vår del kunna vi icke anse ett sådant tillstånd tillfredsställande, då företagare inom jordbruk och skogsbruk, fiske, småindustri, hantverk och detaljhandel även i fråga om andra sociala förmåner såsom semester äro eftersatta jämfört med övriga grupper. Det framstår som ett rättvisekrav att även dessa mindre företagare liksom deras anställda, lantarbetare, skogsarbetare, industriarbetare och butiksbiträden skola beredas möjligheter att på rimliga villkor skaffa sig ökade pensionsförmåner utöver vad folkpensioneringen erbjuder.

Om pensionsförmåner av den storlek, som utgår exempelvis till i statens tjänst anställda arbetare, kunde tillförsäkras jordbrukarna, skulle generationsväxlingen inom jordbruket i hög grad underlättas. Såsom förhållandena utvecklats på många håll, måste de gamla behålla gården, även sedan de inte längre ha krafter att orka sköta jordbruket. Det är givet att avflyttningen från jordbruket härigenom påskyndas, då de unga inte kunna beräknas fortsätta att arbeta för en ringa ersättning även sedan de borde ha blivit egna företagare. Vidare försvåras familjebildningen inom jordbruket, vilket måste betraktas som olyckligt ur befolkningssynpunkt.

Det synes oss vara en angelägen uppgift för samhället att skapa förutsättningar för bättre pensionsförmåner även åt företagare inom jordbruk och skogsbruk, fiske, småindustri, hantverk och handel samt deras anställda. Att ange de riktlinjer, efter vilka detta omfattande problemkomplex skall lösas, ställer sig givetvis icke lätt. Det måste emellertid slås fast, att en

lösning av denna vitala fråga icke kan uppskjutas, till dess alla övriga grupper fått sina pensionsförhållanden ordnade. Den meningsriktning vi föredra kan icke godtaga, att de mindre företagarna och deras anställda komma i efterhand när det gäller denna liksom andra sociala förmåner. Frågan måste lösas i ett sammanhang och på sådant sätt, att såväl full rättvisa åstadkommes som att ett så förenklat och enhetligt pensionssystem som möjligt erhålles för alla grupper.

På vilket sätt detta vitt syftande spörsmål skall lösas är inte möjligt att avgöra, innan en grundlig utredning företagits. Man kan tänka sig att de allmänna ålderspensionerna höjas upp till en nivå, som motsvarar pensionsförmånerna för i statens tjänst anställda arbetare. Ett sådant system skulle administrativt bliva enklast och billigast och möjliggöra framtida rationaliseringar av hela pensionsväsendet.

En annan måhända framkomlig väg vore att inrätta pensionskassor för de olika yrkesgrupper det här gäller. Om det i så fall bör bli särskilda kassor för jordbruk, skogsbruk, fiske, hantverk m. m. kan först utrönas genom en utredning. Man bör utgå från att till kassan skola anslutas såväl företagare som anställda inom respektive näringsgrupp. Det torde vara uppenbart att staten måste bidra med betydande belopp, om pensioneringen skall bli effektiv.

Ett annat viktigt spörsmål är huruvida anslutningen till pensionskassa, om utredningen visar att denna form av pensionering bör väljas, skall vara obligatorisk eller frivillig. Skäl kunna anföras såväl för den ena som den andra ståndpunkten. Mot en frivillig anslutning talar, att de sämst ställda, som bäst skulle behöva vara med, troligen komma att stanna utanför. Det kan även tänkas att anslutningen blir så ringa att syftet blir förfelat. Det är givetvis inte möjligt att utan en grundlig undersökning taga definitiv ställning.

En rad frågor som hänga samman med utformningen av denna pensionering måste bli föremål för ingående undersökningar, innan preciserade förslag kunna framläggas. Vi få därför föreslå att en statlig kommitté tillsättes för att utreda frågan om ökade pensionsförmåner för företagare och anställda inom jordbruk med binärningar, hantverk, småindustri och detaljhandel. Denna utredning bör arbeta så skyndsamt, att dess förslag kunna behandlas av statsmakterna samtidigt med de förslag, som äro att förvänta från 1947 års pensionsutredning. Det råder ett så intimt samband mellan de frågor som denna utredning arbetar med och de spörsmål som dryftas i denna motion, att dessa böra lösas i ett sammanhang.

Med stöd av det anförda hemställes,

att riksdagen måtte hemställa hos Kungl. Maj:t att i samband med pensionsutredningen för vissa tjänstemän och

arbetare också måtte utredas möjligheterna och sättet för pensionering av företagare och anställda inom jordbruk med binäringar, hantverk, småindustri och detaljhandel.

Stockholm den 26 januari 1950.

Gunnar Hedlund.

*Anders Pettersson,
Dahl.*

*Per Svensson
i Stenkyrka.*

*Per Persson
i Norrby.*

J. Onsjö.

*Harald Andersson
i Dunker.*
